

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.6/08>

Рогозіннікова К.С.

Національний університет водного господарства та природокористування

ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ВИКЛИКИ Й ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У зв'язку із завданням набуття повноправного членства України у Європейському Союзі актуалізується увага до змісту і якості екологічної політики нашої держави, оскільки вона має відповідати принципам ЄС і кореспондентуватися з його екологічними пріоритетами. Наявні дані вказують, що нині це для України є проблемою. Вирішення відповідної проблеми потребує дослідницької уваги до принципів екологічної політики Європейського Союзу, їхнього змістовного наповнення й практики реалізації.

Метою представленої роботи є систематизація фундаментальних принципів сучасної екологічної політики Європейського Союзу, що потрактовуються як орієнтири для України у світлі інтенсифікації євроінтеграційних процесів. Задля досягнення означеної мети у роботі проаналізовано сучасне розуміння екологічної політики та розкрито зміст принципів екополітики Європейського Союзу.

Показано, що екологічна політика є складним явищем, що охоплює екоцентричні ідеї та принципи, а також комплекс практичних дій суб'єктів відповідних відносин, спрямованих на захист, збереження і підвищення якості довкілля. Екологічну політику ЄС за результатами дослідження визначено як системне явище, формування якого відбувалося тривалий час й супроводжувалося напрацюванням системи принципів загального й спеціального характеру, що зафіксовані у нормативних актах первинного й вторинного Права ЄС. У системі екологічної політики Євросоюзу принципи постають як універсальні положення з імперативним навантаженням, що є підставою для регламентації відносин, які виникають у сфері природокористування й охорони довкілля. Обов'язковість таких принципів супроводжується свободою їхньої практичної реалізації урядами держав-членів ЄС.

У роботі наголошується, що імплементація й реалізація принципів екологічної політики Євросоюзу на практиці означає низку цілком практичних кроків, що їх має вжити українська влада задля успішної євроінтеграції.

Ключові слова: екологічні проблеми, екологічна політика, екологічна безпека, екологічне право.

Постановка проблеми. Європейська рада за підсумками свого засідання 14 грудня 2023 року, оприлюднила рішення розпочати переговори з Україною про вступ нашої держави до ЄС [1]. У відповідних висновках наголошується, що розширення європейського інтеграційного об'єднання є геостратегічним внеском у мир, безпеку, стабільність і процвітання. Водночас, з точки зору перспективи подальшого розширення об'єднання, як майбутні країни-члени, так і саме ЄС повинні бути готові до вступу. Зокрема, відзначається, що кандидатам, які хочуть стати членами

ЄС, необхідно активізувати свої зусилля щодо проведення реформ. Такі реформи мають секторальний характер й стосуються різних напрямів національної державної політики, що повинна відповідати цінностям і принципам Євросоюзу, кореспондентуватися з пріоритетами і візіями ЄС.

Не буде перебільшенням стверджувати, що одним із пріоритетів Євросоюзу є екологічна політика, яка реалізується членами цього інтеграційного об'єднання уже понад півстоліття. За цей час європейськими урядами й експертами екологічного профілю напрацьовано значний обсяг

документів, що нині є невід'ємною частиною Права ЄС. Зокрема, у грудні 2019 року Європейська Комісія запустила Європейську зелену угоду, яка має сприяти зосередженню політики ЄС на перетворенні Європи на перший безпечний для клімату й довкілля континент у світі [2].

Між тим, українській уряд, усвідомлюючи весь обсяг роботи, яку необхідно виконати, аби набути повноправне членство у ЄС, з особливою увагою ставиться до екологічної проблематики. Віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина назвала стандарти ЄС у сфері екологічної політики найбільшим викликом для України на шляху до членства в Європейському Союзі. В цьому плані показово, що звіт Єврокомісії щодо готовності України до вступу в ЄС, який Україна отримала у квітні 2023 року, засвідчує, що екологічна політика нашої держави має найнижчу оцінку [3].

Усе вище означене підтверджує актуальність дослідницької уваги до принципів екологічної політики Європейського Союзу, їхнього змістовного наповнення й практики реалізації з метою забезпечення раціонального природокористування, охорони й збереження довкілля, реалізації права громадян на екологічну безпеку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окреслене вище дослідницьке предметне поле, передусім, спонукає зосередитися на двох принципових питаннях: 1) що собою являє феномен екологічної політики? 2) на яких принципах заснована сучасна екологічна політика Європейського Союзу? Відповіді на вказані питання створюють передумови для окреслення напрямів модернізації екологічної політики України.

Відзначимо, що і феномен екологічної політики, і особливості її реалізації інституціями Євросоюзу вже не перший рік привертають увагу науковців. Для розуміння феномену екологічної політики корисними є праці таких авторів як-от І. Гаєвський (дослідив сутність екополітики та її основні концепції [4]); Г. Буканов (описав стратегічні інструменти реалізації державної екологічної політики [5]); А. Земко, Ю. Головня і І. Удовенко (окреслили особливості правового забезпечення екологічної політики в умовах війни [6]); К. Сич і Є. Романов (схарактеризували формування та реалізацію державної екологічної політики в умовах євроінтеграції [7]); Р. Кірін і С. Гришак (узагальнили специфіку реалізація екологічних прав у стратегіях державної політики та безпеки під час війни [8]); В. Чала (проаналізу-

вала принципи та регуляторні пріоритети сучасної глобальної екологічної політики [9]).

Свою чергою, різноманітні аспекти екологічної політики Євросоюзу знайшли своє відображення у працях таких науковців, як-от О. Івасечко (досліджувала історичні аспекти формування екологічної політики ЄС [10]); В. Загорський (проаналізував вплив екологічної політики ЄС на формування системи екологічного управління в Україні [11]); О. Беспалова (акцентувала увагу на зв'язок екологічної політики країн ЄС з проблематикою підтримання екологічної безпеки [12]); Ю. Лемко (концептуалізувала регіональний вимір екологічної політики ЄС [13]); К. Мануїлова, П. Несененко і О. Луньова (окреслила напрями імплементації Європейського зеленого курсу в українське законодавство як елемент екологічної політики [14]).

Міркування та ідеї згаданих авторів постають основою наших поглядів на феномен екологічної політики, а також сприяли формуванню уявлень про екологічну політику Євросоюзу. Водночас, згадані праці, попри своє наукове значення, є результатом досліджень до рішення про початок переговорів ЄС з Україною про вступ нашої держави до цього інтеграційного об'єднання, а отже і до актуалізації нових вимог щодо змісту політики української держави у природоохоронній сфері. Представлена робота є спробою надати дослідженням з означеної проблематики новий імпульс.

Метою статті є окреслити зміст фундаментальних принципів сучасної екологічної політики Європейського Союзу, що потрактовуються як орієнтири для України у світлі інтенсифікації євроінтеграційних процесів. Задля досягнення означеної мети логічно реалізувати такі завдання: 1) проаналізувати сучасне розуміння феномену екологічної політики; 2) узагальнити та розкрити зміст принципів екологічної політики Європейського Союзу.

Методологічні засоби цього дослідження обиралися зважаючи на його теоретичний характер, що обумовлює актуальність загально-теоретичних й аналітичних методів дослідження феномену екологічної політики Європейського Союзу та його правових аспектів.

Виклад основного матеріалу. Тривале використання поняття «екологічна політика» не увінчалось його термінологічною однозначністю. Отже, на тлі теоретичних дискусій щодо визначення змісту цього поняття зауважимо, що ми поділяємо інтегровану візію екологічної політики, тобто її розуміння як комплексу усіх офіційних деклара-

цій та практичних дій держав та суб'єктів міжнародних відносин, спрямованих на захист, збереження і підвищення якості довкілля [10, с. 114].

Водночас, варто взяти до уваги академічне визначення екологічної політики, як будь-якого заходу уряду, корпорації чи іншої громадської чи приватної організації щодо впливу діяльності людини на навколишнє середовище, зокрема ті заходи, які спрямовані на запобігання або зменшення шкідливого впливу діяльності людини на екосистеми [15]. Потреба в екологічній політиці зумовлена практикою ігнорування екологічних цінностей (у широкому значенні цього слова) у процесі ухвалення організаційно-управлінських рішень.

Для розуміння феномену екологічної політики держави варто наголосити, що вона нині трактується як органічна складова національної стратегії соціально-економічного розвитку. При цьому, «для реалізації екологічної політики використовуються різні механізми: законодавчо-правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький» [11, с. 218]. Важливим для нас є і те, що сутність екологічної політики держави також розглядається у площині функціональної спроможності й ресурсного потенціалу для належного забезпечення екологічної безпеки у різних сферах суспільної життєдіяльності [16]. Поділяємо також точку зору, що реалізація державою комплексної політики у сфері екології «має слугувати зміцненню природно-ресурсного, інтелектуального й економічного потенціалу держави у вирішенні глобальних і національних екологічних проблем» [4, с. 44].

Усвідомлюючи й декларуючи важливість екологічної політики, на жаль, українська держава демонструє її неналежний рівень, що підтверджено на експертному й урядовому рівні. Зокрема в урядовому Плані відновлення України (2022 р.) наголошується, що «недостатньо ефективний стан системи державного управління, екологічного контролю, моніторингу довкілля, а також неефективна інтеграція екологічної складової у соціально-економічний розвиток України до початку повномасштабної війни не дозволили досягти цілей екологічної безпеки, сталого природокористування та інтегруватися в європейський простір» [17]. Зважаючи на вказаний стан речей українська влада планує повоєнне відновлення України на засадах Європейської зеленої угоди (курсу) та з використанням передових екологічних інструментів: «Під час відбудови перед нами стоїть нелегке завдання – одночасно реалізувати

декілька векторів: відновлення довкілля, впровадження євроінтеграційних реформ та реалізація політики щодо зміни клімату» [18]. Наповнення української екологічної політики новим змістом вочевидь не буде простим й швидким, оскільки, наприклад, «у сфері довкілля та клімату в ЄС нараховується близько 200 (за оцінкою Європейської Комісії) нормативно-правових актів, у відповідність до яких Україні потрібно привести своє законодавство та політики» [19, с. 4]. Відзначимо, що європейські нормативно-правові акти екологічного профілю реалізують ідеї (принципи) екологічної політики ЄС. Такі принципи є обов'язковою основою сучасної екологічної політики, саме такі принципи визначають її сутнісний зміст та справляють визначальний вплив на світову регуляторну систему у сфері охорони довкілля [9, с. 4]. Означене, стимулює дослідницьку увагу до принципів екологічної політики Європейського Союзу, чому і буде присвячений подальший виклад.

Передусім зауважимо, що початок історії екологічної політики Євросоюзу пов'язують з ухваленням середньострокової Програми дій у сфері навколишнього середовища у 1973 році на рівні держав-членів Європейського співтовариства. «З того часу було прийнято ще шість подібних документів, які містили основні напрямки діяльності союзу по підтриманню сталості екологічних систем, поступового переходу до зеленої економіки та використання відновлювальних джерел енергії» [12, с. 149].

Увагу європейських політиків до екологічної проблематики обґрунтовано пов'язують з перевіреною практикою позицією, що «цілісність природного середовища Європи вирішальною мірою залежить від наявності і ступеня ефективності співробітництва між країнами, проведення ними загальної узгодженої екологічної політики, відповідної єдності і спільності їхніх природних умов» [11, с. 212]. При цьому специфіка екологічної політики ЄС полягає у необхідності вирішувати різноманітні за змістом проблеми у різних регіонах Євросоюзу, сприяючи збалансованому економічному й соціальному розвитку регіонів ЄС. До того ж, екологічна політика ЄС є горизонтальною, тобто вона стосується усіх сфер без винятку, на які поширюється компетенція ЄС [10, с. 115].

Зрештою, екологічна політика ЄС ґрунтується на певних принципах, що зафіксовані в актах як первинного так і вторинного права ЄС, що само по собі надає їм особливого статусу. Аналіз спеціальної літератури вказує на те, що принципи євро-

пейської екологічної політики і європейського екологічного права можуть бути загальними і спеціальними.

Щодо загальних принципів, то до них належать такі фундаментальні для Європи принципи (і цінності) як-от поваги прав людини і основних її свобод, демократії й верховенства права. Водночас, вважаємо обґрунтованим віднести до загальних принципів екологічної політика ЄС положення статті 11 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС): «вимоги щодо захисту навколишнього середовища мають бути інтегровані у визначення та реалізацію політики та діяльності Союзу, зокрема з метою сприяння сталому розвитку» [20]. По-перше, у цій нормі закладено ідею загальності й системності екологічної політики, а, по-друге, у цій нормі на рівні акту первинного законодавства ЄС зміст екологічної політика ЄС пов'язується із концепцією сталого розвитку – розвитку, який надає можливість задовольняти потреби сьогодення, не наражаючи на небезпеки можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Ми також погоджуємося з експертною думкою, що до загальних принципів екологічної політики ЄС справедливо віднести положення Оргуської конвенції (Aarhus Convention) розробленої Європейською Економічною Комісією ООН задля забезпечення доступу до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [21]. Ухвалена у червні 1998 року в данському місті Оргус на Четвертій конференції міністрів «Довкілля для Європи», Оргуська конвенція вважається єдиним глобальним юридично обов'язковим інструментом щодо екологічної демократії. Зокрема Конвенція пов'язує екологічні права та права людини; визнає наші зобов'язання перед майбутніми поколіннями; встановлює, що сталого розвитку можна досягти лише шляхом залучення усіх зацікавлених сторін; пов'язує підзвітність уряду та захист навколишнього середовища; вказує на необхідність взаємодії між громадськістю та органами державної влади в демократичному контексті [22]. Квінтенцією Оргуської конвенції можна вважати такі принципи, що є фундаментальними для екологічної політики: 1) принцип громадського доступу до інформації про навколишнє середовище; 2) принцип участі громадськості в ухваленні рішень у сфері природокористування й охорони природи; 3) принцип доступу до правосуддя з питань навколишнього середовища, що дозволяє особам

та їхнім об'єднанням здійснювати права, надані їм відповідно до Оргуської конвенції.

Щодо спеціальних принципів екологічна політика ЄС, то відзначимо, що відповідно до положень Договору про функціонування Європейського Союзу екологічне законодавство та політика ЄС ґрунтується на чотирьох основних екологічних принципах: 1) принцип запобіжних заходів, 2) принцип превентивних дій, 3) принцип першочергового усунення джерела екологічної шкоди, 4) принцип «забруднювач повинен платити» (ст. 191 ДФЕС) [20]. Показово, що вказані принципи не створюють прямих юридичних прав, але використовувалися судами для тлумачення та застосування екологічного права ЄС.

Перш ніж зосередитися саме на спеціальних принципах екологічної політики ЄС відзначимо, що відповідне поняття – «принцип», позначає фундаментальні положення, вихідні ідеї, універсального характеру з імперативним навантаженням. Функціонально принципи постають і основою міркувань, і підставою певної активності (діяльності). Саме цим ознакам відповідають принципи екологічної політики ЄС, орієнтовані на досягнення таких цілей: 1) збереження, захист і поліпшення якості навколишнього середовища; 2) захист здоров'я людини; 3) дбайливе та раціональне використання природних ресурсів; 4) сприяння заходам на міжнародному рівні для вирішення регіональних або всесвітніх екологічних проблем, зокрема боротьби зі зміною клімату (ст. 191 ДФЕС) [20]. Деталізуємо спеціальні принципи екологічної політика ЄС:

1. Принцип запобіжних заходів (the *precautionary principle*) дозволяє вживати регуляторних заходів, навіть якщо екологічний ризик не встановлено з повною впевненістю. Означений принцип вказує на те, що брак результатів наукових досліджень щодо конкретної проблеми екологічного змісту не може бути підставою скасування або відтермінування певних заходів щодо профілактики забруднення навколишнього середовища (гіпотетична можливість екологічної шкоди є підставою для природоохоронних заходів).

2. Принцип превенції (the *prevention principle*), спрямований на запобігання шкоди навколишньому середовищу, наприклад, щодо охоронюваних видів або до природних середовищ існування, води та ґрунту (превенція краща, ніж реагування). Відповідно до вказаного принципу діяльність суб'єктів екологічної політики, як і суб'єктів природокористування й природоохорони, спрямована на запобігання, профілактику забруднення або

іншої шкоди довкіллю, загрози яких повинні бути враховані до ухвалення будь-яких управлінських й виробничих рішень.

3. Принцип першочергового усунення джерела екологічної шкоди (the rectification at source principle), відповідно до якого необхідно запобігати екологічній шкоді (забрудненню у різних формах) в його джерелі, а не усувати наслідки активності такого джерела. Керуючись відповідним принципом суб'єкти екологічної політики, природокористування й природоохорони повинні вживати усіх заходів задля обмеження шкоди, що походить від певного джерела, або її мінімізації з подальшим усуненням у найкоротші строки.

4. Принцип «забруднювач платить» (the polluter pays principle), який вимагає від забруднювачів нести фінансове навантаження за свої неекологічні дії. Прикметно, що забруднювач орієнтований не лише на відшкодування екологічних збитків, але й на витрати на превентивні заходи. Крім того, це принцип засвідчує визнання більшої ефективності методів фінансового стимулювання, розроблених на ринковій основі, ніж методи адміністративного характеру, зобов'язання чи заборони.

Аналіз принципів екологічної політики ЄС вказує, що їх автори прагнули (1) забезпечити узгодженість дій в екологічній сфері держав-членів Євросоюзу, (2) досягнути уніфікації заходів щодо боротьби із забрудненнями довкілля. Наголосимо, що виходячи з необхідності забезпечення обов'язковості виконання спільно прийнятих рішень, автори системи екологічного права ЄС сприяли закріпленню принципів екологічної політики в актах як первинного так і вторинного права ЄС.

Насамкінець зазначимо, що реалізація принципів екологічної політики Євросоюзу (як загальних, так і спеціальних) на практиці означає низку цілком практичних кроків. Зокрема, як вже відзначалося, наближення української екологічної політики до візій і стандартів Євросоюзу експерти також пов'язують з імплементацією положень Європейського зеленої угоди (курсу) (European Green Deal) в українське законодавство [14]. Головною метою цього документу є перетворення континентальної Європи до 2050 року на екологічно безпечну й дружню до довкілля зі сталою та ефективною економікою. Своєю чергою в українських реаліях нині говорять про Зелене відновлення як системну розбудову нової моделі інфраструктури та економіки України, що «базується на принципах сталості та мінімізує наявні й майбутні ризики, з наскрізним урахуванням екологічної та кліматичної складової» [19, с. 4]. Зелене

відновлення, як вважають експерти, надасть Україні можливість долучитися до більш екологічних технологій, зменшити навантаження на довкілля, зрештою стати частиною майбутньої кліматично нейтральної Європи.

Фундаментом для майбутніх змін в екологічній сфері є реформа державного екологічного контролю. Вже сьогодні в експертному середовищі наголошують на необхідності усунення корупцію та підвищити ефективність роботи уповноважених органів. «У планах на майбутнє цифровізувати екологічний контроль, впровадити IT-системи для екологічного моніторингу, створити електронний сервіс видачі спецдозволів на викиди забруднювальних речовин» [18]. Наголосимо, що впровадження ефективної системи моніторингу стану довкілля розглядається як принципово важливий крок у сфері національної екологічної політики. «Це пояснюється тим, що можна визначити фактичні збитки навколишньому середовищу та вжити найбільш ефективних заходів, щоб запобігти подальшому погіршенню ситуації та відновити екосистему до безпечного стану [6, с. 41]. Очевидно, що така моніторингова система має кореспондентуватися з відповідними стандартами прийнятими у Європейському Союзі, оскільки у перспективі українська система має бути інтегрована в європейську систему моніторингу навколишнього середовища під егідою Європейської агенції довкілля.

Висновки. Підсумовуючи наше дослідження, відзначимо, що у зв'язку із завданням набуття повноправного членства України у Європейському Союзі актуалізується увага до змісту і якості екологічної політики нашої держави, оскільки вона має відповідати принципам ЄС і кореспондентуватися з його екологічними пріоритетами.

При цьому важливо наголосити, що перспективною концепцією сучасної екологічної політики є її інтегративна концепція, відповідно до якої екополітики – це комплекс усіх офіційних декларацій й практичних дій держав та суб'єктів міжнародних відносин, спрямованих на захист, збереження і підвищення якості довкілля. Реалізація державною комплексної політики у сфері екології передбачає зміцнення природно-ресурсного, інтелектуального й економічного потенціалу як основи ефективного вирішення екологічних проблем різного рівня.

Нині в Україні склалася ситуація, коли усвідомлюючи й декларуючи важливість екологічної політики, на жаль, держава демонструє її неналежний рівень, що підтверджено на експертному

й урядовому рівні. Зважаючи на вказаний стан речей, українська влада планує повоєнне відновлення України на засадах Європейської зеленої угоди (курсу) та з використанням передових екологічних інструментів, серед яких чільне місце займає законодавчо-правовий інструментарій. Між тим, нами показано, що європейські нормативно-правові акти екологічного профілю реалізують ідеї (принципи) екологічної політики ЄС, що чітко зафіксовані у нормативних актах первинного й вторинного Права ЄС.

У системі екологічної політики Євросоюзу принципи постають як універсальні положення з імперативним навантаженням, що є підставою для регламентації відносин, які виника-

ють у сфері природокористування й охорони довкілля. Здійснений у роботі аналіз вказує на те, що принципи європейської екологічної політики і європейського екологічного права можуть бути загальними і спеціальними, а їх перелік і зміст певною мірою відрізняється від традиційного сприйняття українськими дослідниками. Обов'язковість таких принципів супроводжується свободою їхньої практичної реалізації урядами держав-членів ЄС. З цього походить необхідність напрацювання Україною механізмів практичної реалізації принципів екологічної політики Євросоюзу, зокрема їхнього правової легітимації, що і стане предметом наших подальших досліджень.

Список літератури:

1. Висновки Європейської Ради щодо України, розширення та реформ. Представництво Європейського Союзу в Україні. 15.12.2023. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine> (дата звернення 19.12.2023).
2. Тарасовський Ю. Найбільшим викликом на шляху України до членства в ЄС є кліматична політика – Стефанішина. *Forbes.ua*. 16.03.2023. URL: <https://forbes.ua/news/naybilshim-viklikom-na-shlyakhu-ukraini-do-chlenstva-v-es-e-ekologichna-politika-stefanishina-16032023-12419> (дата звернення: 19.12.2023 р.).
3. Гаєвський І. В. Екологічна політика держави: сутність, основні концепції та підходи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2019. Том 30 (69) № 4. С. 42–46.
4. Буканов Г. М. Стратегічні інструменти реалізації державної екологічної політики в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. № 2 (22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/7.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/7.pdf) (дата звернення: 19.12.2023 р.).
5. Земко А. М., Головня Ю. І., Удовенко І. О. Особливості правового забезпечення екологічної політики в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 11 (29). С. 36–46.
6. Сич К., Романов Є. Формування та реалізація державної екологічної політики в умовах євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1944/1871> (дата звернення: 19.12.2023 р.).
7. Кірін Р. С., Грищак С. В. Забезпечення і реалізація екологічних прав у стратегіях державної політики та безпеки: виклики воєнного періоду. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 1. С. 65–71.
8. Чала В. С. Формування глобальної екологічної політики: принципи та регуляторні пріоритети. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2293/2214> (дата звернення: 19.12.2023 р.).
9. Івасечко О. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2013. Вип. 25. С. 113–118.
10. Загорський В. С. Екологічна політика ЄС і проблеми формування системи екологічного управління в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3. С. 210–221.
11. Беспалова О. В. Екологічна політика країн ЄС щодо регулювання суспільних відносин у сфері підтримання екологічної безпеки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*, 2020. № 30. С. 147–155.
12. Лемко Ю. Особливості екологічної політики ЄС: регіональний вимір. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Випуск 43. С. 289–294.
13. Мануїлова К., Несененко П., Луньова О. Перспективні напрямки управління відбудовою України в контексті Європейського зеленого курсу. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2022. № 28. С. 104–111.
14. van Bueren E. Environmental policy. *Britannica*. 2023. URL: <https://www.britannica.com/topic/environmental-policy> (дата звернення: 20.12.2023 р.).
15. Douglas W. O. *The Three Hundred Year War: A Chronicle of Ecological Disaster*. Published by Random House, 1972. 215 p.
16. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Екологічна безпека». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf> (дата звернення: 20.12.2023 р.).

17. Прошук Е. Екологічні реформи України на шляху до ЄС. Економічна правда. 10.08.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/10/690226/> (дата звернення: 20.12.2023 р.).

18. Реформи у сфері довкілля для повоєнного відновлення та європейської інтеграції України / Українська національна платформа. Форуму громадянського суспільства Східного партнерства. Київ. 2023. 34 с. URL: https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/2023_Reforms_Policy_Paper.pdf (дата звернення: 20.12.2023 р.).

19. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. EUR-Lex. 26.10.2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (дата звернення: 20.12.2023 р.).

20. EU Environmental Principles. POSTNOTE 590. November 2018. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/POST-PN-0590/POST-PN-0590.pdf> (дата звернення: 20.12.2023 р.).

21. Aarhus Convention. United Nations Economic Commission for Europe. 2023. URL: <https://unece.org/environment-policy/public-participation/aarhus-convention/introduction> (дата звернення: 20.12.2023 р.).

Rohozinnikova K.S. PRINCIPLES OF THE EUROPEAN UNION ENVIRONMENTAL POLICY: CHALLENGES AND GUIDELINES FOR UKRAINE

According to the task of acquiring full membership of Ukraine in the European Union, attention to the content and quality of the environmental policy of our state is being updated, as it must meet the principles of the EU and correspond with its environmental priorities. Available data indicate that this is a problem for Ukraine today. Solving the relevant problem requires research attention to the principles of the environmental policy of the European Union, their content and implementation practice.

The purpose of the presented work is to systematize the fundamental principles of the European Union modern environmental policy, which are interpreted as the guidelines for Ukraine in the light of the intensification of European integration processes. In order to achieve the specified goal, the work analyzes the modern understanding of environmental policy and reveals the content of the principles of the European Union environmental policy.

It is shown that environmental policy is a complex phenomenon that includes ecocentric ideas and principles, as well as a set of practical actions of the subjects of relevant relations, aimed at protecting, preserving and improving the quality of the environment. According to the research results, the environmental policy of the EU is defined as a systemic phenomenon, the formation of which took place over a long period of time and was accompanied by the development of a system of principles of a general and special nature, recorded in the normative acts of primary and secondary EU law. In the system of the European Union environmental policy, the principles appear as universal provisions with an imperative burden, which is the basis for regulating relations that arise in the field of nature using and environmental protection. The obligation of such principles is accompanied by the freedom of their practical implementation by the governments of the EU member states.

The work emphasizes that the practical implementation and realization of the principles of the European Union environmental policy means a number of quite practical steps that should be taken by the Ukrainian authorities for successful European integration.

Key words: *environmental problems, environmental policy, environmental safety, environmental law.*